



نگاهی به کتابخانه رضا در شهر رامپور

در تاریخ ۷۴/۹/۱۹ سفیر جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو، جناب آقای شیخ عطار بنا به دعوت روسای کتابخانه‌های رضا و صرلت شهر رامپور، به این شهر عزیمت نمود. شهر رامپور در فاصله ۲۰۰ کیلومتری دهلی و جزء ایالت اترپرداش و دارای ۲۰۰ هزار جمعیت است که ۶۵٪ آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند. رامپور در پایین کوه‌های هیمالیا و در کنار شعبات رودخانه گنگ از لحاظ جغرافیائی در موقعیت خوبی قرار گرفته به طوری که هم میوه‌های مناطق گرمسیر و هم مناطق سردسیر در آن به عمل می‌آید. این شهر قبل از استقلال هند مرکز حکمرانان (نوابان شیعه مذهب) بوده است نوابان شیعه رامپور علاوه بر تاسیس کتابخانه ارزشمند رضا نسبت به احداث مسجد جامع و امامباره و مراکز مذهبی دیگر اهتمام داشتند.

سفیر کشورمان که توسط آقای خواجه محمدخان نماینده مجلس راجیاسه‌ها از شهر حیدرآباد و عضو کمیسیون آموزش و فرهنگ،

همراهی می‌شد پس از ورود به شهر و استقبال از سوی مسئولین و روسای کتابخانه‌های فوق‌الذکر، از کتابخانه رضا بازدید به عمل آوردند. در این کتابخانه ۱۵۰۰۰ هزار جلد نسخ خطی قدیمی به زبانهای فارسی، اردو، عربی و ترکی موجود می‌باشد. وضعیت کتابخانه متناسفانه نامناسب و گچ‌بری سقف اتاق‌ها در برخی نقاط ریخته و یا در حال ریزش می‌باشد. علیرغم این که کتابخانه جزء کتابخانه‌های ملی و در حمایت مالی دولت مرکزی می‌باشد و فرماندار ایالت اترپرداش رئیس هیئت امنای این کتابخانه می‌باشد اما متناسفانه توجه کمتری به حفظ آثار ارزشمند کتابخانه شده است و آثار خطی و کتب درمیان گرد و غبار در حال از بین رفتن می‌باشد.

البته اخیراً نسبت به دایرکردن بخش آزمایشگاه حفاظت از نسخ خطی اقدام شده است اما با توجه به ازدیاد کتب، کار خیلی به کندی پیش می‌رود.

پس از بازدید از نمونه آثار خطاطی قدیمی و

مجموعه آثار خطاط و هنرمند معروف سیداحمد که وی نیز در کتابخانه حضور داشت، از برخی نسخ خطی قدیمی بازدید شد. از جمله این نسخ، قرآن مجید به خط کوفی که گفته میشود به دست مبارک حضرت علی (ع) نوشته شده است، بود.

پس سفیر کشورمان به اتفاق همراهان در محل سالن اجتماعات کتابخانه رضا در جلسه‌ای که با حضور مسئولین محلی و چهره‌های فرهنگی شهر و نیز خبرنگاران تشکیل شده بود شرکت نمودند. در این جلسه پس از خیر مقدم توسط آقای دکتر وقار الحسن صدیقی رئیس کتابخانه رضا، آقای ک.ام خان نماینده مجلس سخنرانی نمود. وی با اشاره به روابط دیرین و ارتباطات قدیمی فرهنگی ایرانیان و هندیان بر توسعه روابط روبه رشد ایران و هند بویژه بعد از سفر جناب آقای هاشمی رفسنجانی به هند، تاکید نمود.

پس جناب آقای شیخ عطار سخنرانی نمود. سفیر کشورمان در بخشی از سخنرانی خود ابراز داشتند:

«انسانهایی که دارای تاریخ و فرهنگ غنی و اصیل هستند با تازه به دوران رسیده‌ها بسیار فرق می‌کنند وضع یک استاد هندی و یک استاد ایرانی را بایک استاد آمریکائی بسنجید، استاد هندی از لحاظ اقتصادی وضعیت بهتری ندارد اما وقتی یک غزل حافظ را برای او می‌خوانند، آواز خودبی خود می‌شود و در ذهنش تحولی ایجاد می‌شود. کسانی که بر اثر تعصبات قومی و دینی نقش یک فرهنگ را که صدها سال بر مردم حکومت می‌کرده است منکر می‌شوند و می‌گویند که تمدن اسلامی از خارج بر ما تحمیل شده، آنها همان کسانی هستند که چشم حقیقت بین آنها کور شده است.»

سفیر کشورمان در مورد نقش زبان فارسی یک زبان تحمیلی خارجی نبوده است اگر این چنین بود ما امروز شاهد نبودیم که در میان

اقتشارمختلف زبان فارسی هنوز علاقمند و جایگاهی داشته باشد، چراکه زبان فارسی بخشی از هویت و فرهنگ مردم هنداست.

سفیرکشورمان درخاتمه خواستار برگزاری شایسته سانگرد تاسیس کتابخانه رضا در سطح بین‌المللی و همکاری فعال جمهوری اسلامی ایران در این زمینه شدند.

بعد از این جلسه سفیرکشورمان از مسجد جامع و اما مباره قدیمی شهر بازدید بعمل آوردند. سپس جناب آقای شیخ عطار کتابخانه عمومی صولت را مورد بازدید قرار دادند.

موسس و بانی این کتابخانه مرحوم صولت علی خان میباشد. در این کتابخانه برخی نسخ خطی و چاپی قدیمی مورد بازدید سفیرکشورمان قرار گرفت. آنگاه جناب آقای شیخ عطار در سالن بزرگ کتابخانه در جمع حدود دویست تن از مسئولین انجمنهای اسلامی و چهره‌های فرهنگی و دانشگاهی شرکت نمودند. در این جلسه پس از فرائد آیاتی چند از کلام الله مجید و اجرای اشعار مذهبی، آقای ک. ام خان سخنرانی نمود. وی در سخنرانی خود به نقش فرهنگ در ایجاد روح وحدت بین اقشار مختلف هند و لزوم حفظ سیکولاریسم در جامعه هند تاکید نمود. آنگاه پروفیسور قاسمی از اعضاء هیئت سرپرستی کتابخانه رضا، از خدمات سفارت و رایزنی جمهوری اسلامی ایران در دهلی‌نو در گسترش زبان فارسی و نیز همکاری با کتابخانه‌های قدیمی هند از جلسه کتابخانه خدابخش در پتناو کتابخانه احمدآباد، تشکر نمود. سپس آقای پروفیسور ماجد علی خان رئیس شعبه دینیات دانشگاه جامیا دهلی در سخنرانی خود از انقلاب اسلامی ایران و بنیانگزاران آن امام را حل تجلیل بعمل آورد.

آن گاه جناب آقای شیخ عطار سخنرانی نمود. ایشان در قسمی از سخنرانی خود گفتند: «مردم ایران و هند دارای فرهنگ غنی و موسس

و بانی تمدن بشری بوده‌اند. هر دو ملت برای حفظ ارزشهای خود در قبال نفوذ فرهنگ بیگانه پایداری نموده‌اند. سفیرکشورمان با اشاره به لزوم مقابله با تهاجم فرهنگی غرب گفتند: هر اقدامی برای حفظ فرهنگ و هویت خودمان یک کار مقدس محسوب می‌شود و اگر ما در این زمینه غفلت کنیم، نسل آینده، صدمات زیادی خواهد خورد».

در این جلسه همچنین سپاس نامه‌هایی به جناب آقای شیخ عطار و آقای ک. ام خان تقدیم شد. پس از خاتمه این جلسه سفیرکشورمان و همراهان در میهمانی شامی که با حضور تنی چند از مسئولین و مقامات شهر برپا شده بود شرکت نمود.

مختصری در خصوص کتابخانه رضا

در ۱۷ اکتبر ۱۷۷۴ پس از مذاکرات شجاع الدوله و انگلیسیها، نواب فیض الله خان حاکم منطقه مستقل رامپور شد. وی را که می‌توان بانی اولیه کتابخانه دانست، کتب زیادی از مناطق جمع‌آوری و به رامپور آورد. در زمان احمد علی خان در تاریخ ۲۹ نوامبر ۱۷۹۴ این کتابخانه رسماً شروع به فعالیت نمود. احمد علی خان یکی از اساتید متون عربی و فارسی و پشتو از افغانستان بنام یوسف علی محوی را مسئول تنظیم کتابخانه کرد. احمد علی خان دستور داد کتب زیادی از سانسکریت به اردو ترجمه شود از جمله ترجمه را مایان از آخوند زاده در دو نسخه که در کتابخانه رضا موجود است.

انگلیسیها در چند نوبت به کتابخانه دست برد زدند، در زمان محمد سعید خان حاکم رامپور، ربلی سن مسئول منطقه آکرا به رامپور آمد و کتب زیادی را با خود برد (۱۸۴۸ م). محمد سعید خان جهت تهیه فهرست و تنظیم کتب منشی امیر احمد مینایی و مولوی محمد علی خان را به خدمت گرفت.

نواب حامد علی خان (۱۸۹۶ م) حاکم وقت رامپور توجه خاصی به کتابخانه مبذول داشت و بخش جدیدی بنام کتب شیعه در کتابخانه ایجاد و کتب زیادی از ایران جمع‌آوری کرد. وی حکیم اجمل خان را به عنوان ناظم کتابخانه انتخاب کرد. حکیم اجمل خان فهرست مخطوطات عربی مشتمل بر ۷۱۹ صفحه را تهیه کرد. در زمان وی ۱۲۰۰۰ جلد کتاب فهرست شد. سپس در زمان نواب رضاعلی خان ابتدا علامه نجم الغنی و سپس حبیب به عنوان مسئول کتابخانه منصوب شدند.

در سال ۱۹۳۲ امتیاز علی خان ناظم کتابخانه شد.

از ماه جون ۱۹۵۲ کتابخانه به حامد منزل منتقل شد و از آن زمان تاکنون کتابخانه در همین محل قرار دارد. در این سال حکومت ایالت اترپرداش و کمیته کتابخانه تصمیم گرفت که کتابخانه را بنام «رضا» مشخص و اعلام نماید که قبل از این بنام کتابخانه دولت رامپور مشهور بود. در بخش مخطوطات کتابخانه علاوه بر حدود ۱۵۰۰۰ نسخه خطی ۸۰۰ آثار نقاشی از هنرمندان هندی و ایرانی دیده می‌شود. در این بخش نسخه‌های قدیمی و پر ارزش قرآن و شاهنامه وجود دارد.

ملاحظات

در مورد کتابخانه رضا که قبلاً نیز گزارش مفصّلی تهیه و ارسال شده، گفتنی است که دو جناح حاکم بر این کتابخانه هستند. آقای وقارالحسن صدیقی که از سوی دولت مرکزی مسئول اداره کتابخانه است. وی مدت ۲ سال است که به این سمت انتخاب شده است و دیگری آقای عرشی زاده که مسئولیت بخش عمده نسخ خطی را بعهده دارد. وی فرزند مرحوم مولانا امتیاز علی خان عرشی زاده می‌باشد که در سال ۱۹۲۳ به عنوان ناظم